

**Інформація про участь в археологічних розкопках аспірантів
Вінницького державного педагогічного університету за спеціальністю
«032 Історія та археологія».**

У вересні 2020 р. аспірант 1-го року навчання Ленчук Дмитро долучився до експедиції під керівництвом д.і.н. Болтрика Ю.І. співробітника Охоронної археологічної служби України Інституту археології Національної академії наук України (далі – ОАСУ). Упродовж 2017-2021 рр. у с. Бучак (Черкаський р-н., Черкаської обл.) на постійній основі проводилися розкопки уцілілої частини городища скіфського та ранньослов'янського часу, з метою дослідження культурних шарів перед будівництвом гідроакумуючої станції (фото. 1-3).

Фото. 1. Експедиція вирушає до с. Бучак. Справа наліво: аспірант ІА НАНУ Корж А., науковий співробітник ОАСУ Очеретний С., співробітник Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського Черниш С.

Фото 2. Аспірант ВДПУ Ленчук Д.М. прямує до городища, околиці с. Бучак

Фото 3. Переріз валу городища с. Бучак зі сторони Дніпра, фото аспіранта Ленчука Д.М.

У квітні 2021 р. аспірант Ленчук Дмитро взяв участь в експедиції наукового співробітника ІА НАНУ Рудя В.С. у межах Гайсинського р-ну. Вінницької обл., котра була профінансована Кільським університетом Федеративної Республіки Німеччини. Завдання експедиції дослідити поселенську структуру трипільських племен. У результаті експедиції досліджено понад 180 різночасових поселень (фото. 4).

Фото 4. Аспірант Ленчук Д.М. разом із науковим керівником доц. Косаківським В.А. під час археологічної розвідки.

Після закінчення міжнародної експедиції аспірант у травні 2021 р. взяв участь у дослідженні м. Вінниця та його околиць. Розпочалося фінансування рятівних археологічних експедицій приватними юридичними особами на замовлення у ОАСУ. Здійснено обстеження шести об'єктів із метою порятунку культурно-історичної спадщини. На місці об'єктів повинні були проводитися будівельні роботи різного характеру. Через те, що вони мали відбуватися у межах історичного ареалу м. Вінниця та проходити на пам'ятках археології місцевого значення, головний архітектор міста зобов'язав, замовників провести археологічну експертизу та відповідний нагляд (фото 5).

**Участь аспіранта Ленчука Д. М. в археологічних експедиціях упродовж
трьох навчальних семестрів 2020-2021 рр.**

№	Пам'ятка	Адреса	Вид діяльності/ час проведення
	Городище скіфського часу та ранніх слов'ян	с. Бучак, Черкаський р-н., Черкаської обл.	Рятувальні розкопки/ вересень 2020 р.
	Виявлення нових пам'яток археології	У межах Гайсинського р-н. Вінницької обл.	Археологічні розвідки/ квітень 2021 р.
1	XII-XIII ст.	м. Вінниця, вул. Вишневий узвіз, 11	Рятувальні розкопки/ травень-серпень 2021 р.
2	XVII-XVIII ст.	м. Вінниця, вул. Мури, 7	
3	Замкова гора	м. Вінниця, вул. Замкова, 2а	
4	XVII-XVIII ст.	м. Вінниця, вул. Магістратська, 52	Археологічний нагляд/ жовтень-листопад 2021 р.
5	Вишенька 2 Скіфський час, черняхівська культура	с. Зарванці, Вінницький р-н., Вінницької обл.	Шурфування/ листопад 2021 р.

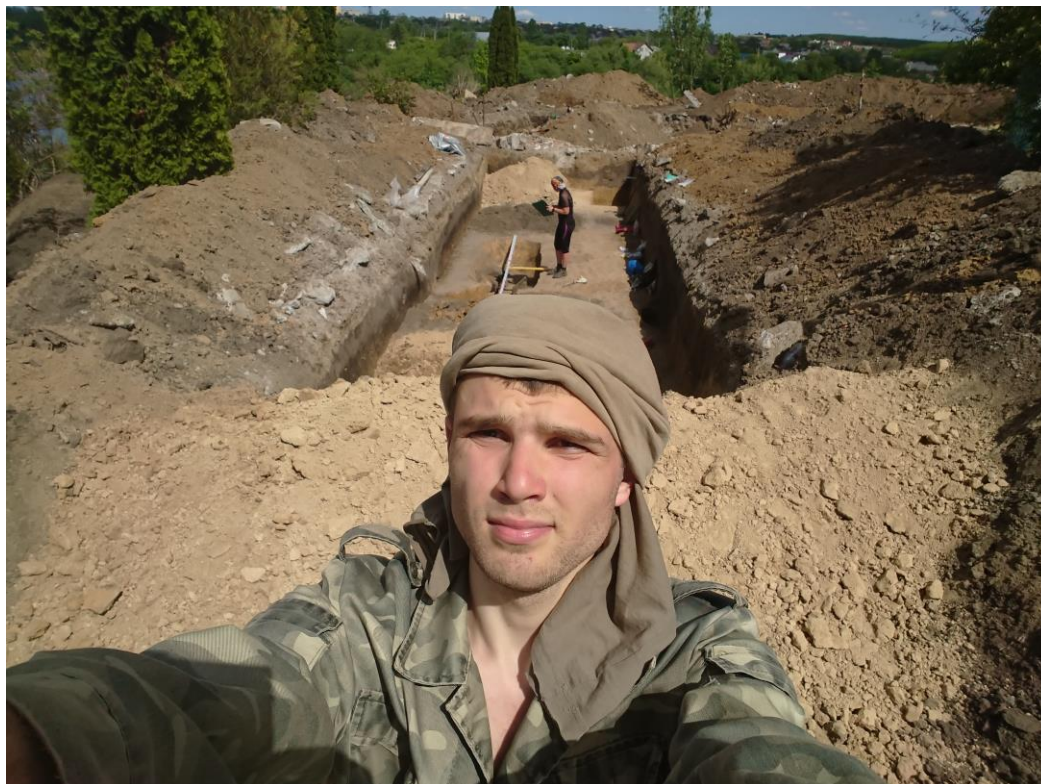

Фото. 5. Археологічні розкопки в урочищі Вишневий узвіз

Дослідження в урочищі Вишневий узвіз проводилися із метою рятувальних розкопок. Замовник намагався приватизувати ділянку на місці пам'ятки археології, однак без відповідного експертного висновку щодо стану культурного шару, цього зробити не вдасться. Вирішено замовити послуги Охоронної археологічної служби України для обстеження 300 м² культурного шару. Під час розкопок виявлено матеріали трипільської культури етапу ВІІ (перша пол. IV тис. до н. е.) та періоду давньої Русі. Серед матеріалів Трипільля спостерігалось накопичення керамічного матеріалу та виявлено яму-зерновик у якій зберігали збіжжя. Найчисельніші матеріали належали давньоруському часу. Серед нього слід виділити: житло із піччю; серію господарських ям; піч кухонно-промислового призначення. Із даних об'єктів отримано унікальний матеріал, що поповнить експозицію ВОКМ. Він складає переважно вироби з кераміки та металу (фото 6). Металеві артефакти представлені: срібною поясною пряжкою; бронзовим перснем; підвісками; залізними: замками, ключами та рибальськими гачками.

Рис. 6. Розвал горщика із поселення Вишневий узвіз, (а) до та (б) після реставрації, Вінниця, 2021 р.

Наступні дослідження проходили по вулиці Мури №7. Територія потребувала експертного висновку для відновлення будівництва поблизу пам'ятки національного значення «Мури». На місці котловану під фундамент простежуються об'єкти XVII-XIX ст. Серед них кам'яна стіна будинку, ряд господарських ям та гончарний горн XVIII. Горн наповнений розвалами

посуду останнього випалу, що стався понад двох сотень років тому. Господарська яма наповнена посудом та залишками диких тварин. Більшу цікавість представляє знайдене підземелля XIX ст. Ця споруда була підвальним приміщенням одного з єврейських будинків створена з метою організації підземного сполучення між підвалами у народі їх називають «підземні ходи» (рис. 7).

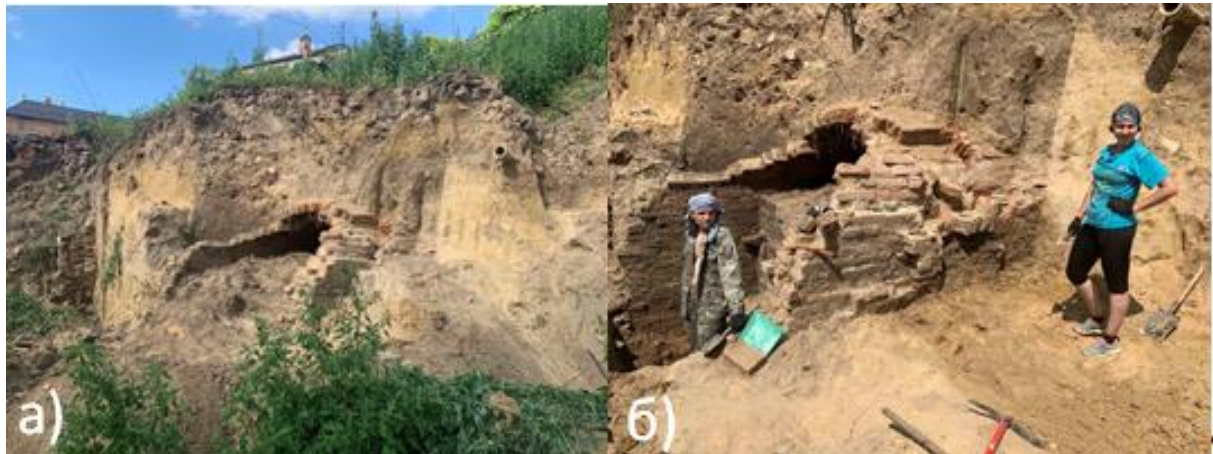

Рис. 7. (а-б) Загальний вид на підземелля та процес його дослідження, вул. Мури №7, Вінниця, 2021 р.

Археологічні дослідження Замкової гори повинні були розпочатися у 2020 р., однак у зв'язку із пандемією були перенесені. Наступного року до святкування 30-ї річниці незалежності, указом президента України В.О. Зеленського, кожен обласний центр повинен був встановити найвищий флагшток в області. Під час пошуку місця для його встановлення обрали пам'ятку археології в урочищі Замкова гора. У зв'язку із будівельними роботами на історико-культурному об'єкті необхідно було виконати ряд археологічних досліджень. Вони потрібні були для котловану під фундамент флагштоку та прорізання нової дороги з іншого сторони гори.

Експедиція на місці фундаменту під флагшток заклала розкоп №1 площею 6х6 метрів. У ньому виявлено 21 поховання XVIII-XIX ст. Усі вони були без інвентарні, окрім двох. Перше супроводжувалося покладеною іконою під склом із металопластики у могилу дорослої особи. Друге поховання дитини віком до десяти років супроводжувалося намистом із

блакитних бус. Після зняття поховань, місце досліджень залилося бетоном і був згодом встановлений флагшток (рис. 8).

Рис. 8. Загальний вид на Розкоп №1 (а) під час облаштування бетону та (б) встановлення флагштоку.

Фото 9. Експедиція під час археологічних розкопок на Замковій горі

Розкоп № 2 закладено на місці пагорба (фото. 9), що представляв собою гору сміття. Знявши насипний ґрунт та обстежуючи ділянку виявлено:

1. Дві господарські ями середини V тис. до н. е., що належали трипільській культурі. Серед матеріалів знайдено орнаментований посуд заглибленим та мальованим орнаментом, обгорілі кістки, обмазку та крем'яні знаряддя праці.

2. Дві споруди XIII ст., перша ймовірно сільськогосподарського призначення, після неї залишилася лише обпалена глина та розвали посуду із наконечниками стріл. Від другої залишилася частина печі та деякі вкраплення культурного шару. Знайдено бронзовий, орнаментований перстень, фрагмент кольчуги та наконечники стріл.

3. Об'єкти XVIII ст., представлені залишками дерев'яного будинку та ймовірно підвальним приміщенням, що згодом відіграв роль сміттевої ями та могильника для тварин.

4. Знайдено 31 поховання XIX- поч. XX ст., майже у всіх присутній інвентар у вигляді залишків одягу, натільних хрестиків та іншого поховального інвентарю. У двох похованнях простежено паперові поховальні налобні пов'язки.

Після завершення розкопок, за допомогою організації «ШляхБуд», Вінницька міська рада, понизила рівень ґрунту та облаштовувала нову дорогу (Фото 10).

Фото 10. Загальний вид на Розкоп №2 під час археологічних досліджень та після їх завершення, Вінниця, 2021 р.

По вулиці Магістратська 52, планується будівництво культурно-просвітницького комплексу із виготовлення керамічних виробів. Для початку земляних робіт, організація замовила визначення культурного нашарування, адже земельна ділянка знаходиться у межах історичного ареалу міста. Перші дослідження не дали жодного результату, тому залишався лише археологічний нагляд за будівельними роботами. Після знесення будинку 1902 р., почали знімати ґрунт під фундамент. У результаті зафіксовано п'ять об'єктів історико-культурної спадщини XVIII-XIX ст. Серед них чотири об'єкта XVIII ст., представляють: залишки згорілого будинку із розвалами посуду та печі, що була обкладена кахлями; дві господарські ями із заповненням кераміки та кісток; залишки погребу. Останній об'єкт являв собою залишки будинку XIX ст. (фото 11).

Фото 11. Дослідження господарської ями аспірантом Ленчуком Дмитром під час та після розчистки по вул. Магістратська 52, Вінниця, 2021 р.

Останні дослідження цього сезону проводилися на полях с. Зарванці. Відбулося шурфування поселення Вишенька 2, що належить до скіфського часу VIII-VII ст. до н. е. та черняхівської культури II-III ст. із метою

прокладання газопроводу. Закладено чотири шурфи. Перший не дав жодного матеріалу, всі інші засвідчили наявність культурного шару відповідного часу. В останньому шурфі знайдену індивідуальну річ із бронзи, ймовірно підвіску.

Виявлений матеріал за сезон 2021 р. буде виставлений на спеціальній експозиції у малому виставковому залі. Така практика у музеї відбувається постійно із метою активізації та залучення цільової аудиторії для відвідин археологічної колекції музею та проведення екскурсій різного роду.